

VELİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU EĞİTİMİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Ayşegül GÜN*

Öz

Bu çalışma, 2013-2014 yılından itibaren 10 ilde pilot uygulama ile başlayan ve günümüze kadar sayıları giderek artan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi hakkında velilerin ve öğretmenlerin görüşlerini almak, bu doğrultuda birtakım değerlendirmelerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla, pilot uygulamanın gerçekleştirildiği illerden biri olan Samsun'da, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı ikinci dönemi içerisinde bir anket uygulaması yapılmış, kurs öğretmenleriyle görüşmelerde bulunulmuş ve elde edilen veriler yorumlanarak değerlendirilmiştir. Sonuçta, öğretmenlerin pedagojik formasyon konusunda eksikliklerinin olduğu, öğretim programının öğrenci seviyesine uygun bulunduğu, ancak öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektiği alanların var olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin en çok öğrenme güçlüğü çektiği konu, harfleri öğrenmedir. Kursların öğrenme ortamının ise fiziksel anlamda yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an Kursu, Kur'an Kursu öğreticisi, 4-6 yaş grubu, okulöncesi din eğitimi, öğretim programı.

The Teaching of the Quranic Course for the 4-6 Age Group in the Views of the Parents' and the Teachers': The Case of Samsun

Abstract

The main purpose of this study is to take teachers' and parents' opinions about the teaching of the Quranic Course for the 4-6 Age Group which was started with a pilot basis in 10 cities in 2013-2014 years and has increased continuously until today and to make some evaluations in this regard. For this purpose, a questionnaire was administered to the teachers of the Qur'anic Courses in Samsun that was one of the pilot cities, in 2014-2015 academic year' second period and the data obtained through interviews with some course tutorials were evaluated. As a result, it was found that the tutorials had some

* Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, aymet_y@hotmail.com.

deficiencies in pedagogic formation and while the curriculum was appropriate for the level of the students, there were some subjects that students had some learning difficulties. The most difficult subject students came across at training was learning letters. In addition, they noticed that the learning environment of the Quranic courses had some physical inadequates.

Key Words: Quranic Course, Quranic Course teacher, 4-6 age group, preschool religious education, curriculum.

Giriş

Din, insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Psikologlar için bir üst benlik olayı, sosyologlar için kutsalın toplum hayatındaki deneyimi, din psikologları içinse insanı, kamil insan olmaya sevk eden bir disiplin olarak tanımlanır. Tüm tanımlar bir araya getirildiğinde görülür ki din, insanlara bir yaşam tarzı sunmakta, insanları belli bir dünya görüşü içinde toplamakta ve üstün varlıkla ilişki içine giren inananın tüm hayatını etkilemektedir. Böylece din gerek insanın bulunduğu yeri tanımlayarak onun için bir hayat düzeni olmak, gerek ahlaki değerler için temel oluşturarak toplumsal yaşamı düzenlemek ve gerekse çeşitli sosyal faaliyet alanları oluşturarak bireyin hayatını anlamlandırmak gibi üç ayrı işlevi yerine getiren oldukça önemli bir olgudur.¹

Bireyin hayatını tüm yönleriyle kuşatan ve bir takım fonksiyonlarıyla bireyin yaşamını düzenleyerek mutluluk vadeden dinin, eğitim faaliyetleri içinde önemli bir yeri olması kaçınılmazdır. Konunun önemine binaen de bu eğitim, pek çok dünya ülkesinde olduğu gibi,² çok erken dönemlerde başlamalıdır.

Çocukluk dönemi, bireyin kişiliğinin şekillendiği ve ilerideki yaşamına yönelik olarak insanın pek çok davranış kalıbını öğrendiği önemli bir gelişimsel basamağı oluşturmaktadır. Buna göre, bireyin dini tutum ve davranışlarının temelinde, çocukluk döneminde alınan din eğitimi yer almaktadır. Eğer çocuklara olumlu ve bilimsel temellere dayalı bir din eğitimi verilebilirse, sağlıklı bir inanç gelişimine imkan sağlanmış olur. Aksi takdirde, çocuğun gelişim düzeyine uymayan, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veremeyen bir din eğitimi ile sağlıklı bir dini

¹ Nurullah Altaş, İsmail Arıcı, "Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci", *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, Ensar Neşriyat, 3. bs, İstanbul, 2014, ss. 62-63.

² Zeynep Nezahat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2014, s. 204, 205; Cemil Oruç, "İngiltere'de Okul Öncesi ve İlköğretim Okullarında Resmi Din Eğitimi I: Devlet Okulu Örneği", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, c. 13, sayı: 2, 2013, ss. 191-192.

gelişime neden olarak bireyin dinden uzaklaşmasına ve hatta bir takım ruhsal sorunlar yaşamasına yol açılabilir.³

Çocuk eğitiminde dini bilgi, dengeli olmak şartıyla, yüksek duyguların oluşumuna zemin hazırlamaktadır. İnsanı sürekli gözeten ve koruyan yüce bir güç fikri çocukta sahipsizlik duygusunu ve birtakım kaygıları ortadan kaldırarak bir motivasyon unsuru olmaktadır. Bunun yanı sıra bireyin kendini gerçekleştirmesine ve sosyalleşmesine katkı sağlayan din eğitimi erken yaşlardan itibaren sağlıklı bir şekilde verilebilirse, çocuğun özellikle metafizik ve içsel sorularına doyurucu cevaplar vererek onu cesaretlendirebilir. Çocuğun saldırganlığa ve suça yönelmesini engelleyebilecek bir kaynak olan dinin telkinleriyle onun hem kendisiyle barışık hem de toplumla uyumlu bir birey olarak yetişmesine katkı sağlanabilir.⁴ Bu nedenle, çocuğun eğitiminde erken yaşlardan itibaren dini duyguları canlandırma ve çocuğun kişiliğini bu doğrultuda şekillendirme çabası yer almalıdır.

Günümüzün sürekli değişen ve gelişen yaşam koşulları değerlendirildiğinde, genelde fertlerin eğitiminin, özelde ise din eğitiminin, tesadüflere ve kültürlemenin gelişigüzel etkilerine açık bırakılmayacak kadar önemli olduğu görülmektedir. Bireysel ve toplumsal yaşam açısından oldukça önemli değerlerin bireye kazandırılması, eğitimi ve din eğitimini zorunlu hale getirmiştir. Bu doğrultuda eğitim, bir kamu hizmeti olarak kurumsallaşmış okullarda verilmektedir.⁵

Kendi içinde belirli yaş gruplarına hitap eden eğitim kurumları arasında okulöncesi eğitim verenlerin önemi günümüzde daha belirgin hale gelmiştir. Çocuğun ilköğretime başlamadan önce, uygun bir ortamda bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan okul öncesi eğitimi sayesinde, anne babanın çocuğa verdikleri geliştirilebilmekte, onların yetersiz kaldıkları veya

³ Hasan Dam, "Çocukluk Dönemi Din Eğitimi", *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nobel Yayınları, Ankara, 2013, s. 64.

⁴ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 146-149.

⁵ Süleyman Akyürek, "İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan, Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 2. bs., Ankara, 2013, s. 92, 93.

hatalı davranışlar sergiledikleri durumlar ise, tümüyle ortadan kaldırılabilmekte ya da azaltılabilmektedir.⁶

Yakın zamana kadar, devlet tarafından organize edilen okulöncesi eğitim kurumlarının programlarında, çocuğun gelişimi açısından önemli bir boşluğu dolduracak nitelikteki din eğitimine yer verilmemiştir. Ancak ilerleyen zamanla birlikte, gelişen ve değişen yaşam koşulları halkın bu yöndeki taleplerini arttırmış, çocukların devletin gözetimi ve denetimi altında, güvenilir eğitimciler elinde sağlıklı bir şekilde, okulöncesi dönemde din eğitimi alması gündeme gelmiştir. Bu noktada, halkı din konusunda aydınlatma göreviyle vazifelendirilen Diyanet İşleri Başkanlığı devreye girmiş ve günümüze kadar, her yaşta insana temel dini bilgilerle birlikte Kur'an öğretimi hizmeti sunan Kur'an kursları, 4-6 yaş aralığındaki çocuklar için özel olarak hazırlanmış ayrı bir eğitim hizmeti vermeye başlamıştır.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İslam eğitim-öğretim tarihinde, merkezinde Kur'an bulunan din eğitiminin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu doğrultuda, okul öncesi dönem eğitimi de dini bir nitelik göstermekte ve temelinde, erken dönemlerden itibaren dini bilgilere aşina olma, Kur'an okumayı öğrenme, yazma ve ezberleme, bazı ahlaki değerleri kazanma gibi eğitim konularının yer aldığı görülmektedir.⁷ Hz. Peygamber döneminden itibaren çocukların eğitimine önem verildiği, ilerleyen zaman içerisinde "Küttab" denilen eğitim-öğretim merkezlerinde çocuklara basit dini bilgilerle birlikte yazı, şiir ve beden eğitimine yönelik birtakım derslerin verildiği bilinmektedir.⁸

Geçmiş dönemlerde, çocuklara küçük yaşlardan itibaren din eğitimi verilmiş olmakla birlikte, günümüzde bu eğitim, resmi eğitim kurumlarında ilkökul çağında başlamakta ve onun öncesinde verilen okul öncesi eğitimi programında, din eğitimi yer almamaktadır.⁹ Her ne kadar bu programda çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak amaçlanmış, çocukların gelişimini çok yönlü olarak desteklemek hedeflenmiş, kültürel ve evrensel değerler

⁶ Handan Asude Başal, *Okul Öncesi Eğitiminin İlk ve Yöntemleri*, MORPA Kültür Yayınları, 2. bs., İstanbul, 2005, s. 15.

⁷ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, s. 25.

⁸ Ziya Kazıcı, *Anahatlarıyla İslam Eğitim Tarihi*, İFAV Yayınları, 3. bs., İstanbul, 2012, s. 20; Kazıcı, *Osmanlı'da Eğitim Öğretim*, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 2014, s. 24.

⁹ <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=202> (07.10.2016).

dikkate alınmış olsa da, çocuklara din eğitimi verilmesine yönelik bir ifade bulunmamaktadır. Buna göre, okul öncesi eğitim dönemindeki bir çocuğun formal bir eğitim sistemi içerisinde, bu işin uzmanları tarafından din eğitimi alma imkanı bulunmamaktadır. Bu ise çocuğun manevi gelişiminde önemli bir eksikliğe neden olabilecektir.

Son yıllarda, okul öncesi din eğitimi adına yaşanan bu eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişiminde önemli bir yeri olan din eğitimi ihtiyacının sağlıklı bir şekilde karşılanması amacıyla ve velilerin konuyla ilgili talepleri doğrultusunda Diyanet İşleri Başkanlığı bir dizi çalışma başlatmıştır. Bunun sonucunda Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulanmak üzere, 4-6 yaş grubu çocuklarını kapsayacak şekilde bir Kur'an Kursları Öğretim Programı hazırlamış ve bu eğitimi pilot uygulamalarla başlatmıştır.

Oldukça güzel başlıkların yer aldığı ve çocuğuna din eğitimi verilmesini isteyen ailelerin beklentilerine cevap verebilecek nitelikleri haiz bu programın verimliliği üzerine araştırma yapmak, din eğitimcileri açısından önemli bir görev alanını oluşturmaktadır. Konu üzerinde değerlendirmeler yapılmasına ve uygulamada çok başarılı örnekler olmasına rağmen bu alanda henüz yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır.

Yapılan pilot uygulamaların ardından sayısı hızla artan ve veliler tarafından büyük ilgi gören bu kursların, amaçları doğrultusunda verimli bir şekilde faaliyet göstermesi, çocuklarımızın ailelerinden almış oldukları din eğitimini daha sağlam temeller üzerine kurarak geliştirmelerine katkıda bulunacaktır. Ancak, iyi niyetlerle başlayan bu uygulamanın yaşanabilecek birtakım olumsuzluklar nedeniyle, hem çocuklara hem de okul öncesi din eğitimi çalışmalarına zarar verebilmesi de mümkündür. Bu nedenle, sürece dahil olan tarafların konuyla ilgili değerlendirmelerini almak ve bunları göz önünde bulundurarak planlamaları ve uygulamaları yapmak, daha sağlıklı sonuçlar alınmasına katkıda bulunacaktır.

Yapılan bu araştırmanın amacı, yeni bir faaliyet alanı olan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi ile ilgili var olan uygulamalar hakkında bilgi edinmek, varsa planlamada ve uygulamada karşılaşılan güçlükleri tespit etmektir. Bu sayede araştırma sonucunda elde edilen veriler yorumlanarak gerekli önerilerde bulunulacak ve neticede çocukların dini

gelişimi açısından oldukça önemli bir faaliyet olan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitiminin sağlıklı bir şekilde işleyişine katkı sağlanacaktır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak "anket" ve "görüşme" seçilmiştir. Bu sayede, hem kurs öğretmenleri ile birebir görüşülerek daha ayrıntılı bilgi elde etme imkanı bulunmuş, hem de hepsiyle yüzyüze görüşme imkanı bulunamayan velilere, kurs ve öğretmenler hakkındaki değerlendirmelerini açık yüreklilikle ifade etme imkanı sağlanmıştır.

Anketin hazırlanmasında eğitim programı, öğretici için hazırlanmış materyaller ve konuyla ilgili belgeler incelenmiş, konunun uzmanları ile görüşmeler yapılmış ve konuyla ilgili hazırlanmış anket sorularından yararlanılmıştır. Bu süreçte, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu'nda görev yapan öğretmenlerle de görüşülmüş, bu sayede hem sorular hakkında onların görüşleri alınmış hem de kurs eğitiminin verildiği ortamlar gözlemlenmiştir. Sonuçta, kurs öğretmenlerine yönelik olarak 26 sorudan ve velilere yönelik olarak 17 sorudan oluşan iki anket formu hazırlanmıştır. Birbirine paralel doğrultuda soruların yer aldığı bu anketlerin uygulanmasının yanı sıra, birçok kurs öğreticisi ile birebir görüşme yapılmış ve onların konu ile ilgili değerlendirmeleri dinlenmiştir.

3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın yapıldığı 2014-2015 eğitim öğretim yılında, Samsun ili ve ilçelerinde 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi veren 10 kursta¹⁰ toplam 18 öğretici görev yapmıştır. Bu kurslarda öğrenim gören öğrenci sayısı ise 262'dir.

Araştırma kapsamında, 18 öğreticiye anket uygulanmış ve her kursa, öğrenci sayısı ile orantılı olarak dağıtılan 150 anket formundan elimize ulaşan 122 veli anketi değerlendirmeye alınabilmiştir. Kurs öğretmenleri ile, onlar için Samsun İl Müftülüğü tarafından hazırlanan eğitim seminerinde görüşmelerde bulunulmuş, kurslarında yaşadıkları sorunlar hakkında onlardan bilgi alınmıştır. Veli anketlerinin dağıtılması konusunda da öğretmenlerden yardım alınmış, öğretmenler aracılığıyla dağıtılan anketler toplandıktan sonra, tarafımıza ulaştırılmıştır. Bu süreçte, veli anketlerinden sağlıklı sonuçlar alabilmek için, kurs

¹⁰ Bu kurslar, Atakum, Canik, 19 Mayıs, Alaçam, Çarşamba, Bafra, Vezirköprü ve Salıpazarı ilçelerinde açılmıştır.

eğitiminin ilerleyen zamanlarında anketler uygulanmış ve bazı anketler ancak dönem sonunda elimize ulaşabilmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Kurs Öğreticileri ve Velilerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan 18 öğreticiden 1'i İmam Hatip Lisesi, 9'u İlahiyat Önlisans, 7'si İlahiyat Lisans ve 1'i de Lisansüstü mezunudur. Bu öğretmenlerden biri, İlahiyat Önlisans eğitiminin yanı sıra "Çocuk Gelişimi" mezunu olduğunu belirtmiştir.

Bu öğretmenlerden 12'si beş yıl veya daha az bir süredir görev yaparken, 4'ü "6-10 yıl", 2'si ise "11-15 yıl" aralığında görev süresini belirtmiştir. Buna göre öğretmenler genellikle gençlerden oluşmaktadır.

Velilere dağıtılan anket formlarından 104'ü öğrencilerin anneleri, 16'sı babaları ve 2'si de diğer yakınları (dede ve babaanne) tarafından doldurulmuştur. Bu kişilerin eğitim durumlarına bakıldığında ise velilerin 41'i ilkokul, 27'si ortaokul, 29'u lise, 21'i üniversite mezunu olduğunu, 1'i hiç okula gitmediğini belirtmiş, 3 kişi ise diğer seçeneğini tercih etmiştir. Buna göre her eğitim seviyesinden birçok veli, bu kursa çocuklarını göndermeyi tercih etmiştir.

4.2. Kurs Öğreticileri ve Velilerinin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimine Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Kurs öğretmenlerine ve velilere uygulanan anket formlarında yer alan tüm sorulara ilişkin bulgulara yer vermek makalenin kapsamını aşacağından, birbirine paralel nitelikteki bazı sorular değerlendirmeye alınmıştır. Kurs öğretmenleri ve velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi hakkında sorulan sorulara verdikleri cevapların frekans tabloları aşağıda verilmiştir:

Tablo 1: Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Yeterliklerine İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Pedagojik Formasyon Yeterliği	F	%
1.Evet	7	% 38,9
2.Hayır	2	% 11,1
3.Kısmen	8	% 44,4
Cevapsız	1	% 5,6
Genel Toplam	18	% 100

Kurs öğretmenlerine “4-6 yaş grubu öğrencilerine eğitim verebilecek pedagojik formasyona sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiş, öğretmenlerin 7’si, bu soruya “Evet” cevabını verirken, 8’i “Kısmen”, 2’si ise “Hayır” seçeneğini tercih etmiştir. Buna göre, böylesine önemli bir görev alanında, kendini yeterli görmeyen birçok öğreticiye görev verilmiştir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında eğitimin başarıya ulaşmasındaki en önemli etken, öğretmendir. Bir okulöncesi öğretmeninden beklenen görev, diğer meslek sahiplerinden beklenenden daha özverili ve daha karmaşıktır.¹¹ Bu nedenle, okulöncesi eğitim çalışmalarında görev alacak olan personelin gerekli alan bilgisine sahip olması ve kendisini bu konuda yeterli hissetmesi oldukça önemlidir. Bu, çalışma performansını ve eğitimin kalitesini de etkileyecektir.

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu eğitimi, okulöncesi öğretmenlik bilgi ve becerisini de aşan bir faaliyet alanı olması nedeniyle daha güçtür. Çünkü burada görev alan öğretmenler bir yandan bir okulöncesi öğretmeni gibi çeşitli oyunlar ve etkinliklerle çocuğun kişisel gelişimine katkıda bulunmaya çalışırken, diğer yandan bir Kur’an kursu öğreticisi olarak onlara, yaşlarına uygun şekilde din eğitimi vermeye çalışmaktadırlar.

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu eğitimi programının temel yaklaşımına bakıldığında, öğretmenlik formasyonunun ne kadar önemli olduğu bir kez daha görülmektedir. Çünkü program, “Esnek Çerçeve Öğretim Programı” anlayışına dayalı olarak hazırlanmış ve bu program çerçevesinde öğretmenlerin, çocukların hazır bulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi, ne kadar işleyeceklerine karar verebilecekleri

¹¹ Başal, *Okul Öncesi Eğitiminin İlk ve Yöntemleri*, s. 76.

belirtilmiştir.¹² Bu ise 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişimi ile ilgili özel eğitim almamış öğretmenler için üstesinden gelmesi güç bir karar aşamasını oluşturmaktadır. Her ne kadar bu öğretmenler hizmetiçi eğitim seminerleri ile bilgilendirilmiş olsalar da yine de bu esnekliğin çeşitli sorunlara yol açabileceği düşünülebilir. Bu anlamda öğretmenlere yol gösterici olunması gerekmektedir.

Anket kapsamında öğretmenlere, 4-6 yaş grubuna daha önce eğitim verip vermedikleri ve konuyla ilgili bir hizmetiçi eğitim semineri alıp almadıkları sorulmuş, öğretmenlerin 13'ü, daha önce 4-6 yaş grubuna yönelik olarak hiç eğitim vermediğini belirtmiştir. Dokuz öğretici ise hizmet içi eğitimi aldığını ifade etmiştir. Buna göre birçok öğretici, konuyla ilgili bilimsel temele dayalı bir eğitim alamadan sürece dâhil olmuş ve eğitim vermeye başlamıştır. Oysa, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi 10 ilde pilot uygulama şeklinde başlatıldığında, bu uygulamada görev alacak öğretmenler mülakatla seçilmiş ve seçilen 80 personel, 09-20 Eylül 2013 tarihleri arasında Manisa Eğitim Merkezinde hizmet içi eğitim seminerine katılmıştır.¹³ Daha sonra, 13-21 Ağustos 2014 tarihleri arasında Afyonkarahisar Sandıklı'da aynı amaç doğrultusunda bir seminer daha yapılmış; kurs, Başkanlıkça belirlenen kıstaslar doğrultusunda seçilen 166 kursiyerin katılımıyla dokuz gün devam etmiştir.¹⁴ Ancak DİB'in ilgili biriminde çalışan görevlilerle ve kurs öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, kurslarda görev alacak olan tüm personelin bu seminerlere katılmadığı, seminerlerin sınırlı sayıdaki öğreticiye hitap edebildiği belirtilmiştir.

Yapılan diğer araştırmalar da, Kur'an kursu öğretmenlerinin pedagojik formasyon konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini ortaya koymaktadır. Korkmaz tarafından yapılan bir çalışmada, gerek imam-hatip lisesi gerekse önlisans ve lisans mezunu olan Kur'an kursu öğretmenleri, pedagojik formasyon konusundaki yetersizliklerini açık

¹² *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*. DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014, s. 6, (www2.diyaret.gov.tr, 11.05.2016).

¹³ Diyanet İşleri Başkanlığı Faaliyet Raporu 2013, Nisan 2014, s. 49. <http://www2.diyaret.gov.tr/StratejiGelistirme/Faaliyet/2013%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (21.01.2015).

¹⁴ <http://www2.diyaret.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=37&lst=HaberlerListesi> (14.10.2014).

yüreklilikle ifade etmişlerdir.¹⁵ Akşener'in araştırmasında da Kur'an kursu öğretmenlerine mesleki alanda eksiklik duydukları konular sorulmuş ve öğretmenlerin en çok öğretim yöntemleri konusunda eksiklik hissettikleri tespit edilmiştir.¹⁶ Yorulmaz tarafından yapılan çalışmada, Kur'an kursu öğretmenlerine hangi alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır?" sorusu sorulmuş ve öğretmenlerin % 78,2'si okulöncesi ve ilköğretim 1. kademedeki öğrencilere yönelik olarak hem Kur'an-ı Kerim hem de Temel Dini Bilgiler öğretim metotları konusunda hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.¹⁷ Koç ise, araştırmalar doğrultusunda, Kur'an kursu öğretmenlerinin en çok eğitime-öğretme alan yeterliği ile ilgili sorunlar yaşadığını belirtmektedir. Öğreticiler özellikle de psikoloji, etkili iletişim, öğretim yöntem ve teknikleri, sınıf yönetimi, rehberlik konularında eksiklik duymaktadırlar.¹⁸

Tablo 2: Velilerin Öğretmenin Pedagojik Formasyonuna İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Öğretmenin Pedagojik Formasyon Yeterliği	F	%
1.Evet	113	% 92,6
2.Hayır	0	% 0
3.Kısmen	9	% 7,4
Genel Toplam	122	% 100

Velilerin büyük çoğunluğu, kurs öğretmenlerinin pedagojik formasyonunu yeterli bulmaktadır. Dokuz veli, kısmen yeterli olduğu görüşündedir. Konuyla ilgili olumsuz görüş bildiren velilerin ifadeleri ise şöyledir:

¹⁵ Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009, ss. 66-68, <https://tez.yok.gov.tr> (12.05.2016).

¹⁶ Türker Akşener, *Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarında Yeni Düzenlemeler ve Din Eğitimi (Adana Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2012, s. 127, <https://tez.yok.gov.tr> (12.05.2016).

¹⁷ Bilal Yorulmaz, "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve ilköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)", *Öneri Dergisi*, c. 10, sayı: 39, 2013, s. 154, <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruoneri/article/view/1012000315/1012000241> (07.05.2016).

¹⁸ Ahmet Koç, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014, s. 397.

“Biz dini bilgi açısından tamamıyla kendimize aşılanaın aynısını kendi küçük çocuklarımız için istiyoruz. Diyanetin bu konuda daha çok hassas ve aile ile birlikte öğretici olmasını gönülden istiyoruz.”

“Hocamız çocuklarımıza belki yeterli bir hoca olabilir ama biz hocamızla bir iletişime geçemedik.”

Velilerin kurs öğreticilerinin öğretmenlik bilgi ve becerisine ilişkin genellikle olumlu bir bakış açısına sahip olduğu, yetersiz bulanların ise ya öğreticiyi tanımadığı ya da kendisi ile aynı görüşte olmadığını düşündüğü için böyle bir yorumda bulunduğu görülmektedir. Velilerin bu soruyu yanıtlarken, kurs öğreticisine duydukları sempatinin de etkisinin olması kaçınılmazdır. Pek çok veli anket kâğıdında çocuklarının öğretmenlerinden çok memnun olduğunu ifade etmiştir.

Kurs öğreticileri ile velilerin verdikleri cevaplar birlikte değerlendirildiğinde, velilere çok yansımayan birtakım eksikliklerin olduğu ancak kurs öğreticilerinin bu eksikliklerini gidermek adına yoğun çaba harcadığı ve bunda da başarılı oldukları söylenebilir. Ancak bu konuda onlara yardımcı olmak ve kendilerinin de açık uçlu sorularda ifade ettikleri gibi eğitim seminerleri düzenleyerek yol göstermek, hem öğreticilerin işlerini kolaylaştırarak iş performanslarını artıracak hem de velilerin öğreticilere olan güvenini pekiştirecektir.¹⁹

Tablo 3: Öğreticilerin Öğretim Programına İlişkin Değerlendirmelerine Göre Dağılımı

Öğretim Programının Öğrencinin Seviyesine Uygunluğu	F	%
1.Evet	16	% 88,9
2.Hayır	2	% 11,1
Genel Toplam	18	% 100

Kurs öğreticilerinin 16'sı, 4-6 yaş grubu için hazırlanan Kur'an Kursu öğretim programının (kazanımların, performans ve proje

¹⁹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 81 il müftülüğüne, 4-6 Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri Modüler Programı hakkında bir yazı gönderilmiş ve buna göre 296 saatlik krediyi tamamlayan öğreticilere 4-6 yaş grubu kurslarda görev verilmesi planlanmıştır. (<http://dibajans.com/4-6-yas-kuran-kurslarında-gorev-almak-isteyen-ogreticilerin-dikkatine/1428/> (27.04.2016)). Bu planlama başarıyla hayata geçirebilirse, öğreticilerin bu konudaki eksiklikleri bir anlamda giderilmiş olacaktır.

ödevlerinin, etkinliklerin) öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşünmektedir. Olumsuz görüş sahibi öğretmenlerin konuyla ilgili açık uçlu soruya verdiği cevaplar ise şöyledir:

“5-6 yaş için uygun olduğunu düşünüyorum. 4 yaş için biraz ağır olabilir.

“4 ve 5 yaşındaki çocuklar aynı sınıfın içindeler. Bu programdaki etkinlikler küçük yaş gruplarına biraz ağır gelebiliyor. Bunun dikkate alınmasını ve her yaş grubu için ayrı etkinlikler hazırlanması gerektiğini düşünüyorum.”

“Hikayelerin 4-6 yaş grubuna göre ağır olduğunu düşünüyorum.”

“Kazanımların birçoğu bazı çocukların seviyelerine uygun değil. Kazanımlar ve program hazırlanırken çocukların yaş seviyelerinin dikkate alınması gerek. Çünkü bazı kazanımlar 5-6 yaşındaki çocuğa rahat verilebilirken 4 yaş grubu çocuğa vermek sıkıntı olabiliyor.”

Görüldüğü gibi öğretmenlerin bazıları öğretim programının uygun olduğunu ifade etseler de uygulamada karşılaştıkları bazı eksiklikleri belirtme gereği duymuşlardır. Buna göre programın özellikle, 4-6 yaş aralığındaki tüm çocuklara hitap etmediği ve kazanımlarının çocukların seviyelerine uygun olmadığı düşünülmektedir. Kurs öğreticisi bayanların çoğu (15’i), bu yaş aralığındaki çocukların aynı eğitim programına dâhil edilmesini doğru bulmamaktadır. Bunun nedenlerini ise şu ifadelerle açıklamışlardır:

“Çocuklardaki ay farkı bile öğrenmede çok etken. 2010 senesinin Ocak ayı doğumlu bir çocuk ile Haziran ayı doğumlu çocuk arasında, öğrenme ve algılamada ciddi farklar var. Bunlar mutlaka göz önüne alınmalı. Ayrıca sınıflarımızı da aynı ya da yakın yaş grupları olan çocuklardan oluşturmamız için bize destek olunmalı.”

“Yaş büyük problem. 4 yaşındaki ile 6 yaşındaki çocuğun aynı sınıfta olması uygun değil. Öğrenmede büyük sorun yaşanıyor.”

“4 yaşındaki çocukla 6 yaşındaki çocuğun algısı aynı ölçüde olmuyor. 4 yaşındaki çocuklar daha güç öğreniyor. Derse ilgisini çekmek çok daha zor.”

“Her çocuğun alım seviyesi farklı oluyor. Bir sınıfta 4 ve 5 yaşındaki çocuklar karma olursa, aynı seviyede ders işlenemiyor. 4 yaşındaki çocuk daha çok oyuna vakit ayırmak istiyor. İlgi süresi daha az oluyor.”

“Öğrenme ve dikkat kapasiteleri eşit değil. Öğretici kitabının dahi ayrı olması gerektiğini düşünüyorum.”

“Bu yaş gruplarının bir arada olması, büyüklerin küçükleri dışlaması, küçüklerin ise dersi daha çok manipüle etmesi ile sonuçlanmaktadır.”

Öğreticilerin 4-6 yaş aralığındaki çocuklarda görülen farklılıklarla ilgili ifadeleri, konunun uzmanları tarafından da teyit edilmektedir. Cihandide, çocuğun gelişimi sürecinde okul öncesi dönemde, olumlu ve olumsuz özelliklerin ortaya çıktığı yaşlar olduğunu ifade etmektedir. Buna göre, dört yaş çocuğu dengesizlik, uyumsuzluk ve koordinasyon eksikliği yaşarken, beş yaş çocuğunda daha uyumlu ve dengeli bir tutumla birlikte kendi kendine yetebilme özelliği görülmektedir.²⁰

Çocuk, yaşı ilerledikçe farklı sosyal gelişim özellikleri göstererek gelişmektedir. Örneğin 3-4 yaş dönemindeki bir çocuk, diğer çocukları taklit ederek kurallara uyar ve kendinden büyük çocukların kurallarına göre oyunlara katılırken, 4-5 yaş dönemindeki bir çocuk, birkaç arkadaşıyla birlikte uyumlu bir şekilde işbirliği yaparak oyun oynamayı başarabilmektedir. 5-6 yaş dönemindeki çocuklar ise artık gözetim olmaksızın arkadaşlarıyla oyun oynayabilmekte, yetişkin rollerini taklit edebilmekte ve duygularını daha iyi ifade edebilmektedir.²¹ Bu özelliklere sahip çocukların, aynı eğitim ortamında aynı programın kazanımlarını edinmelerinin ise oldukça güç olacağı ortadadır.

Ankette kursun öğretim programıyla ilgili düşüncelerini ifade eden öğretmenler, programın uygulanmasında kendilerine rehberlik etmesi planlanan öğretici ve öğrenci etkinlik kitabını da değerlendirmişlerdir. Buna göre öğretmenlerin 12'si DİB tarafından hazırlanan öğrenci etkinlik kitabının öğrencinin seviyesine uygun olduğunu düşünürken, diğerleri "Kısmen" uygun olduğunu belirtmiştir. Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin nedenleri de programla benzer şekilde, kitaplarda yer alan konuların öğrencilerin seviyelerinin çok üstünde olduğu şeklindedir. Buna göre, hem program hem de programın uygulanmasında öğretici ve öğrenciye rehberlik etmesi için hazırlanan kitaplar, 4-6 yaş grubunun tümüne, din ve ahlak eğitimi konusunda hitap edebilecek seviyede görülmemektedir.

²⁰ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, s. 262.

²¹ Mesude Atay, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim-2*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 19.

Tablo 4: Velilerin Öğretim Programına İlişkin Değerlendirmelerine Göre Dağılımı

Öğretim Programının Öğrencinin Seviyesine Uygunluğu	F	%
1.Uygun	109	% 89,3
2.Kısmen Uygun	9	% 7,4
3.Uygun Değil	2	% 1,6
4. Program Hakkında Bilgim Yok	2	% 1,6
Genel Toplam	122	% 100

Velilerin büyük çoğunluğu (% 89,3) kursta uygulanan eğitim programının öğrencilerin seviyesine uygun olduğu kanaatindedir. Dokuz veli “Kısmen Uygun”, iki veli “Uygun Değil” seçeneğini tercih ederken iki veli de program hakkında bilgisi olmadığını belirtmiştir. Olumsuz görüş bildiren velilerin konuyla ilgili gerekçeleri şunlardır:

“Çocuğumuz dini eğitimi konusunda (Kur’an okuma ve Müslümanca yaşama konusunda) yaşitlarına göre belli bir altyapıya sahip. Biz çocuğumuzun sosyal yönünü desteklemek için bu kursu tercih ettik.”

“Çocuğum alfabeyi tam olarak algılayamıyor. Belki biraz daha üzerine değişik metotlarla çalışarak öğretilbilir, çabuk sıkılıyor.”

“Çocukların yaş seviyelerine göre ağır olduğunu düşünüyorum. Çünkü soyut kavramlar yeteneği olmayan çocuklara soyut kavramlar veriliyor.”

“Mesela ev ödevinde şiir verilirse daha iyi olur. Çocuk zaten okuma yazma bilmediği için zorlanıyor.”

Bir veli de konuyla ilgili eksikliğin giderilmesi için,

“Çocuğumuzun okulda aldığı eğitimle ilgili bilgimiz yok. Önce velilerin program hakkında bilgilendirilmesini istiyorum.” şeklinde bir talepte bulunmuştur.

Tosun ve Çapcıoğlu tarafından 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının programını değerlendirmeye yönelik yapılan çalışmada, kazanım ifadelerinde çocuklardan sevgi, saygı, merhamet, adalet gibi pek çok kavramı tanımlamalarının istendiği, bunun ise bu yaş dönemi çocukların seviyelerine uygun olmadığı ifade edilmiştir.²²

²² Cemal Tosun, Fatma Çapcıoğlu, “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5 (5), 2015, s. 712. (<http://www.pegegog.net/index.php/pegegog/article/view/pegegog.2015.038/pegegog.2015.038>) (28.04.2016).

Program incelendiğinde Kur'an öğretiminin de yer aldığı kurs programının oldukça yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin 9 haftalık alternatif programın ilk haftasında çocuğa, besmele, Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadet'in, manaları ile birlikte öğretilmesi, Kur'an'ın bizlerin davranışlarına rehber olan bir kitap olduğunun belletilmesi istenmektedir. Programın diğer haftalarında ise harflerle birlikte dua eğitiminin de verilmesi planlanmakta ve her hafta, bir dua ve anlamının öğretilmesi istenmektedir. Başarı duası ile başlayan eğitim Rabbena dualarına kadar devam etmektedir. Ancak en az 12 öğrencinin yer aldığı bu sınıflarda, bir haftalık ders programı içerisinde hem harflerin çeşitli etkinliklerle tanıtılması hem de duaların anlamları ile birlikte öğrenciye verilmesi ve dönütlerin alınabilmesi konusunda sorunlar yaşanabileceği akla gelmektedir. Bütün bu süreç işlenirken aynı zamanda çocuklardan her hafta bir performans ödevi ile 9 hafta boyunca işlenen ve programdaki tüm kazanımları içeren bir proje ödevi yapmaları istenmektedir.

Veli ve öğretmenlerin programla ilgili değerlendirmeleri birlikte ele alındığında, programın öğrencilerin seviyesine uygun olduğu düşüncesinin baskın olduğu ancak yapılan bazı değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda programın, hem 4-6 yaş aralığındaki tüm çocuklara hitap etmede yetersiz kaldığı, hem de öğrenci seviyelerini aşan bir yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu durumda, programda birçok başlığın yer alması anlamsızlaşmakta, tüm öğrenci gruplarına hitap edebilecek ve öğrenimi kolaylaştıracak değişikliklerle programın yeniden ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, hazırlanan kitapların öğrenci seviyesine uygunluğunun yeniden değerlendirilmesi ve programda yer alan konuların öğrencinin anlayabileceği biçimde aktarımının sağlanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Tablo 5: Öğreticilerin Öğrencilerin Öğrenme Güçlüğü Çekme Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrencinin Öğrenme Güçlüğü Çekme Durumu	F	%
1.Evet	14	% 77,8
2.Hayır	4	% 22,2
Genel Toplam	18	% 100

Öğreticilerin büyük çoğunluğu (% 77,8'i), öğrencilerinin öğrenme güçlüğü çektiği alanlar olduğunu belirtmiştir.

Yapılan bir araştırmada, öğrenme güçlüğü görülen çocuklarda kaygı ve depresyon belirtilerinin sıkça rastlanılan bir olgu olduğu ifade edilmiş²³ ve öğrenme güçlüğü çeken çocukların kaygı puanları ile depresyon puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır.²⁴ Buna göre, öğrenme güçlüğü, eğitim faaliyetlerinde üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Öğrencilerin bazı konuları öğrenmede güçlük yaşamaları, hem eğitim faaliyetlerini aksatabilecek hem de öğrencilerin derse karşı olumsuz duygular geliştirmelerine neden olabilecek bir etkidir. Araştırmamızda ise, öğretmenlerin ifadeleri, bu konuda öğrencilerin büyük oranda güçlük yaşadığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 6: Velilerin Çocuklarının Öğrenme Güçlüğü Çekme Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrencinin Öğrenme Güçlüğü Çekme Durumu	F	%
1.Evet	61	% 50
2.Hayır	61	% 50
Genel Toplam	96	% 100

Velilerin yarısı, çocuğunun kursta öğrenme güçlüğü çektiği alanlar olduğunu ifade ederken diğer yarısı, çocuğunun öğrenme güçlüğü çekmediğini belirtmiştir.

Kurs öğretmenleri ile velilerin bu soruya verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, öğretmenlerin öğrenme ortamında bulunmaları nedeniyle bu konuya daha vakıf oldukları ve daha gerçekçi biçimde soruyu yanıtladıkları söylenebilir. Bu durumda bazı veliler ya çocuğunun öğrenme güçlüğü çektiğinden haberdar değildir ya da bu durumu görmezden gelmeyi tercih etmekte veya ifade etmekten kaçınmaktadır.

²³ M. Engin Deniz ve diğerleri, "Öğrenme Güçlüğü Görülen Çocukların Sürekli Kaygı ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", *İlköğretim Online*, 8 (3), 2009, s. 697, <http://ilkogretim-online.org.tr> (08.10.2016).

²⁴ Deniz ve diğerleri, "Öğrenme Güçlüğü Görülen Çocukların Sürekli Kaygı ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", s. 706.

Öğrenmelerin kalıcı olması ve eğitimden istenilen verimin elde edilebilmesi adına, öğrenme güçlüğü çekilen alanlar varsa, bunların neler olduğu ve ne tür nedenlerden ötürü öğrenmenin güçleştiği tespit edilmelidir. Eğer öğrenci bazı konuları öğrenmekte güçlük çekiyorsa öğreticiden veya öğrenciden kaynaklanan birtakım eksikliklerin olduğu öncelikle akla gelmektedir. Her ne kadar öğreticilerin ve velilerin çoğu, kursun öğretim programının öğrencinin seviyesine uygun olduğunu düşünseler de uygulamada birtakım güçlüklerin yaşandığını da inkar etmemektedirler. Yukarıda ifade edildiği gibi, öğretim programının öğrencinin seviyesine tam olarak uygun olmayışı ve 4-6 yaş aralığındaki çocukların aynı sınıfta eğitim alması bu nedenler arasında yer alabilir. Bu noktada, öğrenme güçlüğü çekilen alanların bilinmesi de, konunun aydınlatılmasında yardımcı olabilecek verilerdendir.

Tablo 7: Öğreticilerin Öğrencilerin Öğrenme Güçlüğü Çektiği Alanlara İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Öğrencinin En Çok Öğrenme Güçlüğü Çektiği Alan	F	%
1.Harfleri Öğrenme	11	% 78,6
2.Ezberleme	1	% 7,1
3.Temel Dini Bilgiler	0	% 0
4.Başka	2	% 14,3
Genel Toplam	14	% 100

Öğreticilerin 11'i, öğrencilerinin en çok harfleri öğrenme konusunda güçlük yaşadığını belirtmiştir. Bir öğretici "Ezberleme" konusunda en çok problem yaşadığını belirtirken, iki öğretici de "Başka" alanlarda öğrenme güçlüğünün yoğunlaştığını belirtmiştir. Bunlardan biri, hareketler ve özellikle "cezm" ve "şedde"nin öğretimi konusundadır. Bir öğretici de kuralların öğrenilmesi konusunda problem yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 8: Velilerin Çocuklarının Öğrenme Güçlüğü Çektiği Alanlara İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Öğrencinin En Çok Öğrenme Güçlüğü Çektiği Alan	F	%
1.Harfleri Öğrenme	33	% 50
2.Ezberleme	14	% 27,1
3.Temel Dini Bilgiler	5	% 8,3
4.Başka	7	% 14,6
Genel Toplam	59	% 100

Velilerin yarısı, çocuklarının en çok, harfleri öğrenme konusunda güçlük çektiğini belirtmiş, % 27,1'i "Ezberleme", % 8,3'ü de "Temel Dini Bilgiler" konusunda çocuklarının en çok zorlandıklarını ifade etmiştir. Yedi veli ise "Başka" seçeneğini işaretlemiştir. Açıklamada bulunan velilerin dördü çocuklarının hareketleri tanımada sıkıntı yaşadığını belirtmiş, diğerleri de çocuklarının, ders çalışma konusundaki isteksizliği ve haylazlığı nedeniyle öğrenme güçlüğü çektiğini ifade etmiştir.

Kurs öğretmenleri ve veliler daha ziyade, harfleri tanıma konusunda öğrencilerin sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bunu ikinci sırada ezber yaparken yaşanan sıkıntılar takip etmiştir. Veli ve öğretmenlerin ayrıldıkları nokta ise, Temel Dini Bilgiler konusudur. Kurs öğretmenleri bu konuda öğrencilerinin öğrenme güçlüğüne ön planda olmadığını belirtirken 5 veli, çocuklarının Temel Dini Bilgiler konularını öğrenmekte daha büyük bir güçlük yaşadığını ifade etmiştir. Hareketlerin öğrenilmesi konusu ise, hem velilerin hem de öğretmenlerin dikkatini çeken ve öğrenme güçlüğü yaşanan bir diğer alandır.

Öğrencilerin öğrenme güçlüğü çekmesindeki etkenlerden biri öğreticinin öğretmenlik becerisine ilişkin eksiklikler olabilir. Yaygın din eğitimi hizmetlerinde, farklı hedef kitlelerle çalışabilecek seviyede uzmanlık eğitimi almış eleman sıkıntısı ciddi boyutlardadır. Her ne kadar günümüzde yüksek öğretimden mezun olmuş eleman sayısında hızla artış olsaydı da, İlahiyat Fakültelerinde de bu anlamda birtakım eksiklikler bulunmaktadır. İmam-hatip lisesi mezunlarının seviyelerini yükseltmek için yapılan çalışmalar ise yeterli olmayıp artarak devam etmesi gerekmektedir.²⁵ Öğreticilerimizin, öğretmenlik

²⁵ Recai Doğan, "Yaygın Din Eğitiminin Neliği", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan, Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 2. bs., Ankara, 2013, s. 305, 306.

formasyonu konusunda kendilerini tam anlamıyla yeterli görmeyişleri de göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlere bu konuda rehberlik yapılmasının önemi gündeme gelmektedir. Öğreticiler çocuklara harfleri ve hareketleri öğretirken daha etkin öğretim yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duymakta, bu yaş grubuna yönelik olarak hazırlanmış öğretim materyalleri ile desteklenmeleri gerekmektedir.²⁶

Korkmaz tarafından yapılan bir araştırmada, Kur'an kursu öğretmenlerinin öğretimi planlama konusunda kendilerini "oldukça yeterli" olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Ancak öğretmenlerin, mülakatlarda verdikleri yanıtlardan hareketle, derse hazırlık konusunda birtakım sorunlarının olduğu görülmüştür. Buna göre öğretmenler derse hazırlığın daha çok Dini Bilgiler dersi için gerekli olduğunu düşünürken, Kur'an'ın öğretimi ile ilgili olarak bir hazırlığa gerek duymamaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin ders öncesi hazırlığı oldukça yüzeysel algıladıkları, dersin kazanımlarını belirleme, materyal hazırlama vb. işlemler konusunda yeterince bilinçli olmadıkları tespit edilmiştir.²⁷ Benzer bir sorunun bizim görüştüğümüz öğretmenler açısından da geçerli olması ihtimal dâhilindedir. Bu durumda öğrencilerin harfleri öğrenme ve ezber yapma konusunda yaşadığı güçlükler, öğretmenin dersle ilgili ön hazırlığı gerektiği şekilde yapmamış olmasından kaynaklanabilir.

Programda yer alan kazanımların tekrar gözden geçirilmesi ve öğrenme gücüne neden olan etkenlerden birinin, öğrenci seviyesine uygunluk olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Daha önce bazı öğretici ve veliler tarafından ifade edildiği gibi, programın bazı kazanımları öğrenci seviyesinin üstündedir. Özellikle de yaşça küçük olan çocuklar tarafından bazı etkinlikler güçlükle gerçekleştirilebilmektedir. Kazanım ifadelerine bakıldığında, öğrencinin pek çok kavramı tanımlayabilmesi, ahlaki görevlerin gerekçelerini ve sonuçlarını algılayıp ifade edebilmesi, bazı bilgileri de ezberlemesi

²⁶ DİB yakın zamanda konuyla ilgili üç kitap hazırlamış, öğrenci ve öğretmenlerin hizmetine sunmuştur. "Kur'an Öğreniyorum 1 Harfler", "Kuran Öğreniyorum 2 Hareketler" ve "Kur'an Öğreniyorum 3 Dua ve Sureler" adlı bu kitaplar, görsel açıdan oldukça etkileyicidir. Etkinliklerle zenginleştirilmiş bu kitapların, öğretimin başarısına ne derecede katkıda bulunduğu, yapılacak farklı araştırmalarla değerlendirilmeli, bu konuda da öğretmenlerin görüşlerine başvurulmalıdır. (<http://www2.diyaret.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/Materyaller.aspx> (26.10.2016)).

²⁷ Korkmaz, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri", s. 342.

istenmektedir. Örneğin “Vatanımı Seviyorum” ünitesi içinde yer alan şu kazanım ifadesi oldukça ilginçtir: “İslam büyüklerinin hayatlarından vatan sevgisine örnekler verir”. Yine, “Dini Mekanlarımızı Seviyorum” ünitesi içinde çocuktan, Kabe ve Mescid-i Aksa hakkında bilgi sahibi olmasının yanı sıra ülkemizde bulunan camilere de örnekler vermesi istenmektedir. Kur’an-ı Kerim öğretiminde ise, Ayet-el Kürsî’ye varana kadar ezberlenecek birçok dua bulunmaktadır. Bu kazanımlar değerlendirildiğinde, kazanımların 4-6 yaş aralığındaki her çocuğun üstesinden gelebileceği şekilde olmadığı görülmektedir. Bu durumda yapılması gereken, programın tekrar değerlendirmeye alınarak, bilgi aktarımından ziyade, öğrencilerin güçlük çekmeden konuları özümsemelerini sağlayabilecek şekilde kazanımların yeniden düzenlenmesidir.

Her ne kadar, programın esnek çerçeve öğretim programı anlayışına dayalı olarak hazırlandığı ve öğreticinin öğrencinin seviyesine göre neyi ne kadar işleyebileceğine karar verebileceği ifade edilmişse de, birçok öğrenciyle aynı anda ve çoğunlukla tek başına ilgilenmek zorunda kalan ve bunu haftalık olarak en fazla 18 saat içerisinde başarmak zorunda kalan öğretmenler için bunun oldukça güç bir sorumluluk olduğu ortadadır. Bu noktada, öğrenme güçlüğünün nedeninin, zaman darlığı olması ihtimali de gündeme gelmektedir. Belki de kurs saatlerinin arttırılması, öğreticinin öğrenciye ayıracağı zamanı da etkileyecek ve daha kalıcı öğrenmeler meydana gelebilecektir.

Tablo 9: Öğreticilerin Öğretim Ortamına İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Eğitim Görülen Mekânın Fiziksel Yeterliği	F	%
1.Evet	10	% 55,6
2.Hayır	2	% 11,1
3.Kısmen	6	% 33,3
Genel Toplam	18	% 100

Öğreticilerin 10’u, kurslarının fiziki mekan açısından, 4-6 yaş grubu eğitimine uygun olduğu görüşündedir. Diğer öğretmenlerin 6’sı kurslarında bulunan birtakım eksiklikler yüzünden öğretim ortamlarını “Kısmen” yeterli görürken, 2’si ise tamamıyla olumsuz görüş belirtmiştir. İfade edilen olumsuzluklar şu şekilde sıralanabilir:

"Kursumdaki tuvalet ve yemek için bir alt kata iniyoruz. Merdiven konusu ve göz kontağım dışına çıkmaları beni tedirgin ediyor."

"Kursların kaloriferli olması şart"

"Normal büyük kadınların okuduğu kurs hiçbir değişiklik yapılmadan 4-6 yaş sınıfına çevrildi. Lavabo, tuvalet büyükler için, sınıf dar vs."

"Mekanlar daha donanımlı hale getirilmeli diye düşünüyorum. Özel kreşlerdeki donanıma sahip olmalı en azından."

"Sınıflarımız 12 kişilik kapasitededir. Oyun odamızın çocuklara küçük geldiğini düşünüyorum."

"Sınıflar dar. Bahçemiz var fakat bahçede bir parkımız yok."

"Lavaboların ve kursun daha iyi havalandırılmaya ihtiyacı var."

"Oyun odamız var ama oyun bahçesi de olabilirdi. Sınıflar biraz daha büyük olabilir."

Tablo 10: Velilerin Öğretim Ortamına İlişkin Algılarına Göre Dağılımı

Eğitim Görülen Mekânın Fiziksel Yeterliği	F	%
1.Evet	82	% 67,2
2.Hayır	6	% 4,9
3.Kısmen	34	% 27,9
Genel Toplam	122	% 100

Velilerin 82'si çocuklarının eğitim gördüğü mekânın fiziksel anlamda yeterli olduğu görüşündedir. Diğer velilerin ise 34'ü kısmen yeterli olduğunu düşünürken, 6'sı yetersiz bulunduğunu belirtmiştir. Olumsuz görüş bildiren velilerin ifade ettikleri nedenler arasında ilk sırayı, öğretim ortamının rutubetli ve havalandırmanın yetersiz oluşu almaktadır. Velilerin bazıları kursun tavanından su damlamasından şikayetçi olurken, bazıları da izolasyon sorununun giderilmesini istemektedir. Velilerin ifadelerinden bazıları şunlardır:

"Isınma konusunda yetersiz buluyorum. Bir de yağmur yağdığı zaman kurs sınıfı su aldı, hala onarılmadı. Kızım astım hastası. Onun sağlığı açısından sıkıntı çekiyorum. Fakat eğitime önem verdiğim için göndermek zorunda kalıyorum. Çözüm bulunursa çok sevinirim."

"Oyun alanları düzensiz ve rutubetli, mutfak çocuğuma zararlı oluyor."

"Oyun oynayacak alanları dar"

“Havasız buluyorum. Bazen çok yoğun çamaşır suyu kokuyor”

“Öncelikle 3-4-5 yaşındaki küçük çocuklarımızın kapabilecekleri hastalıkların bu tür kalabalık ortamlarda daha çabuk yayıldığını düşündüğüm için temizlik ve havalandırma gibi önemli hususlarda daha titiz, düşünceli davranılması gerektiğine inanıyorum”

“Biraz daha büyük olsaydı, bahçesi olmalıydı”

“Kurs giriş katında olduğu için çok fazla güneş almıyor ve havalandırma yetersiz kalıyor”.

Kur’an kurslarının fiziksel yetersizliğine ilişkin olarak, farklı çalışmalardan da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, İstanbul İl Müftülüğü tarafından 2006-2010 yılları arasında Kur’an kurslarının fiziki durumunu tespit etmek ve bu alandaki eksiklikleri gidererek eğitimde kaliteyi arttırmak amacıyla bir denetim ve rehberlik çalışması yapılmıştır. Kursların fiziki açıdan güzelleştirilmesi projesine dönüşen çalışmanın sonucunda istatistikî bir çalışma yapılmamış ancak denetim ve rehberlik çalışması raporlarından bazı örnekler, Erdemli tarafından paylaşılmıştır. Bunlardan birinde kursun fiziksel özellikleri şu şekilde tarif edilmiştir: “Kursun bakım ve düzenlemeye ihtiyacı var... Kursun girişi güzel değil. Mutfak ve lavabo düzenlemesi yapılmalı. Sınıfta hoş olmayan kokular var. Kurs rutubetli olup ayrıca boya ve badanaya ihtiyacı var.”²⁸ Karacelil’in yaptığı çalışmada da kurs öğretmenlerinden biri, öğretim ortamındaki eksiklikleri şu şekilde ifade etmiştir: “Kursun ısınma problemi gibi fiziki sıkıntılar var. İdare odamız yok. Ben atandığımda tahtasız, sandalyesiz ortamdı. Kendim cebimden aldım, halısına kadar. Çocuklar üşüyordu. Minderler yaptırıldı. Soba ve diğer malzemeleri, saate, elektrikli süpürgeye kadar her şeyi kendim aldım.”²⁹ Elbette ki tüm kurslarda aynı imkansızlıkların yaşandığı şeklinde bir genelleme yapılamaz ancak Koç’un da ifade ettiği gibi, Kur’an kurslarının potansiyel imkanlar ve eğitim-öğretim kalitesi bakımından bir standarda ulaşamadığı da bir gerçektir. Kurs binaları, fiziki ve teknik imkanlar bakımından birbirinden farklılık göstermektedir.³⁰

4-6 yaş grubu sınıfının fiziksel özellikleri ile ilgili yayınlanan yönergede, “Öğrenci başına en az 2 m² alan düşecek,... Binanın ısı

²⁸ Kadriye Avcı Erdemli, “Kur’an Kurslarında Fiziki Özelliğin Eğitim Öğretime Etkisi”, *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu I*, DİB Yayınları, Ankara, 2013, s. 517.

²⁹ Süleyman Karacelil, “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre Kur’an Kurslarının Eğitim Problemleri: Şırnak İli Örneği”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 2, sayı: 3, 2013, s. 290.

³⁰ Koç, “Kur’an Kurslarında Din Eğitimi”, s. 395.

donanımı, ısı dağılımını eşit sağlayacak şekilde düzenlenecek,... Bahçede yeteri miktarda toprak ve çim alan oluşturulacak, park oyuncakları, kum havuzu vb. oyun alanları oluşturulacak, ... Soğuk havalar için bina içinde kapalı oyun alanları açılacak,... Dersliklerde doğal aydınlatma kullanılacaktır.”³¹ ifadeleri yer almaktadır. Buna göre, öğretmenlerin ve velilerin verdikleri bilgiler doğrultusunda kurslar, hem ders işlenen mekanlar hem de oyun alanları açısından, belirtilen özellikleri tam olarak taşıyamamaktadır. Oysa öğretim ortamı, eğitimin başarıya ulaşmasında oldukça önemli etkenlerden biridir. İçinde bulunulan mekanın hem öğrencinin konforunu sağlaması hem de öğrenmeye odaklayıcı olması gerekmektedir. Aksi takdirde öğrencinin ve öğreticinin konsantrasyon sorunları yaşaması ve eğitimin aksaması kaçınılmazdır. Hele hele bu eksiklikler, öğrencinin sağlık sorunları yaşamasına neden olabilecek türdensen, bu durumda gerekli önlemlerin bir an önce alınması kaçınılmaz olmaktadır.

Anketler kapsamında yer alan sorulara ilişkin frekans tabloları karşılaştırmalı olarak yukarıda verilmiştir. Yukarıdaki sorulara ek olarak anketlerde, öğretici ve velilere açık uçlu sorular da yöneltilmiştir. Kurs öğretmenleri, ankete verdikleri cevaplarda ve birebir yapılan görüşmelerde, yaşadıkları birçok sıkıntıdan bahsetmiş ve bu sorunların çözümü konusunda çoğu öğretici, müftülüklerden gerekli desteği göremediğini ifade etmiştir. Kurs öğretmenleri, eğitim öğretim çalışmaları sırasında karşılaştıkları en önemli problemleri ise şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Çocukları derse hazırlamada zorluk çekiyorum. Dersi dağıtan çocuk fazlaca zaman alıyor.”

“En önemli problem yardımcı personel verilmemesiydi. İki ay kadar bir süre tek başımıza her şeye yetmeye çalıştık. Sonrasında geçici yardımcıları verildi. Bu bizim performansımızı etkiledi açıkçası. Yeni yeni çözüm bulundu. İşkurdan eleman gelecek ama bu iş için bilinçli elemanlara ihtiyacımız var. Bir de sınıftaki çocuklarımızın yaş gruplarının çok farklı olması da önemli bir problem. Ayrıca yaşadığımız maddi sıkıntılar da önemli ve problem teşkil eden bir durum.”

³¹ 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları http://webdosyasip.diyaret.gov.tr/UserFiles/nigde/UserFiles/Files/20162017%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20YILI%20KUR%E2%80%99AN%20KURSLARI_953a90a0-de68-4087-8f5f-2ca84a0549d8.pdf (26.10.2016).

“Aldığımız seminerlerde sadece Kur’an ve değer eğitimi açısından ilgilenmemiz söyleniyor. Fakat aileler bizden tam bir okul öncesi öğretmeni olmamızı bekliyor. Diyanet Kur’an Kursu olduğumuzu söylese de aileler bizi kreş olarak görüyor. Bazı sorunlu çocuklarla karşılaştığımızda tam anlamıyla çocuk psikolojisine vakıf olmadığımız için bocalıyoruz.”

“Elimize materyallerin geç gelmesi. Eğitim başlamadan önce ders kitaplarımızın elimizde olması. Kur’an öğrenme ile ilgili CD’lerin hazırlanması.”

“Müftülüklerin bizi çocuklarla oyun oynadığımızı düşünmeleri, çok fazla ilgili olmamaları, sorunlarımızı anlattığımızda bize çok sert davranıp bazen kırıcı durumlara girdikleri tespitlerim arasında. Yeni olduğu için bu projeyi çok fazla anlamadıkları için de çok sorun yaşayabiliyoruz.”

“Kaynak sıkıntısı, materyallerin geç gelmesi, kitapların eksik olması...”

“Maddi ve manevi açıdan desteklenmeliyiz. Bu mesleği yapacak öğreticiler gerek eğitim gerek kabiliyet açısından uygun olmalı. Bu mesleği kendisi tercih etmeli. Veliler Diyanet hocalarına çocuk bakıcısı muamelesi yapıyor. Bazen hoca, emrivaki yapılarak bu kurslarda istihdam ediliyor. Bence bu kurslarda görev alacak hocalar mülakata tabi tutulmalı. Diyanet, kreş hakkında halkı yeterince bilgilendirmeli.”

“Çok değil ama zaman zaman problemler çıkıyor. En muzdarip olduğum problemlerden birisi anne-babanın çocuk üzerindeki yanlış tutumu çocuğa çok etki ediyor. Dolayısıyla eğitim konusunda bu tip çocuklarda zorlanılıyor.”

“Etkinlikler yapılacağı zaman bazı materyallerin temin edilmemesi, DİB tarafından verilen kitap, ahşap alfabe eksikliği, öğretmenden hariç MUHAKKAK her sınıf için ayrı bir yardımcı kişinin bulunması, temizlik alanındaki eksikliğin gerekli birimler tarafından temin edilmesi.”

“Bu kurslarda alt zeminin tamamen hazırlanıp öyle eğitime açılması gerekiyor. İlk olarak yardımcı eleman açısından çok sıkıntı yaşadık. Müftülük ile İŞKUR anlaşamıyor diye ceremesini biz çektik. Kendimiz çözüm ürettik. Yanımızdaki insanlar gönüllü anneler. Bu konuyla ilgili eğitimi olmayan insanlar. Bizler Kur’an kursu öğreticisiyiz. Okulöncesi öğretmeni değiliz ki. Biz çocuklara bu durumda hangisini yapacağız. Bu çocuklara yapılan en küçük bir hatanın onların geleceğine sebep olabileceği söylenirken, bu konuya çok fazla özen gösterilmiyor. Bu kurslar ücretsiz olacaksa o zaman maddiyat konusunda mutlaka ayrı bir bütçenin ayrılması gerekir bu kurslara.”

“Yardımcı eleman konusunda sıkıntılar yaşanıyor. Gelen yardımcı elemanlar, sınıf içerisinde az da olsa ders işlenişine katkıda bulunacak eğitime sahip olmalı. Ayrıca velilerin beklentileri çok yüksek. Hem bakım hem de eğitim

alanında 'Bir an önce çocuğum Kur'an-ı Kerim'e geçsin' gibi taleplerle geliyorlar."

"Öğreticilerin kesinlikle eğitim seminerleriyle daha donanımlı hale getirilmesi gerekir. Alt yapı hazırlanmadan 4-6 yaş eğitimine başlanmış. İlk senelerde öğretmenlere de yazık oldu. Seminere gitmemiş, pedagojik formasyonu bulunmayan hiçbir öğretici asla görevlendirilmemeli."

"Maddi olarak sıkıntı yaşanabiliyor. Materyallerin alınması açısından Diyanetin ödenek göndermemiş olması sıkıntı oluşturabiliyor."

"Yardımcı eleman, öğrenci kayıtlarının zamanlanması, materyal sıkıntısı, cüz sıkıntısı, maddi açıdan sıkıntılar, velilerin beklentisinin çok yüksek olması."

"Yöneticiliğimizin birlikte olması, yardımcımızın olmaması."

"Seminerler bizim için bir destek fakat materyal anlamında yetersiz olduklarını düşünüyorum. Kursun fiziki ihtiyaçlarının karşılanması hep öğretici tarafından karşılanmalı anlayışı mevcut. Bütün yük öğreticinin omuzlarına yüklenmekte."

Benzer bir soru velilere de yöneltilmiş ve kurs eğitimiyle ilgili belirtmek istedikleri başka konular olup olmadığı sorulmuştur. Anketten elde edilen veriler çerçevesinde, velilerin genel itibarıyla kurstan ve öğretmenlerden memnun oldukları görülmüştür. Velilerin büyük çoğunluğu çocuklarının bu kursta bulunmaktan mutlu olduğunu ve kursun çocuklarının ahlaki gelişimine katkıda bulunduğunu düşünmektedir. Velilerin kurs eğitimiyle ilgili diğer değerlendirmeleri ise şunlardır:

"Çok sık hoca değiştiği için çocuklarımız derslerinde ilerleyemiyor. Derslerinde çok gerideler ve ben bir an önce cüzü bitirip Kur'an'a geçmelerini istiyorum."

"Okulda kalorifer olursa daha iyi olacak, soba yetersiz geldiğinden çocuklar hasta oluyorlar."

"Kursumuzun eksiklerinin tamamlanmasını istiyorum. Kursumuzun tavanından su damlamaması için gerekenin yapılmasını istiyoruz. Rutubetsiz bir yer olmasını, temizlikte daha özen gösterilmesini istiyoruz."

"Kurs hocalarının yeteri kadar elinden gelen gayreti gösterdiklerine inanıyorum ama biraz daha karşılıklı diyalog olsa daha iyi olur."

"Kurstan ve hocalardan memnunum ancak aidatlar geciktiğinde ve veremediğimizde bunun çocuklara söylenmesini istemiyorum. Kimse çocuğunu bilerek mağdur etmez."

“Kursumuza her gün bir veli yemek sırasına göre yemek götürüyor. Fakat zaman zaman unutan oluyor. Bu da çocukları mağdur ediyor. Bunun yaşanmaması açısından yemeklerin kurstaki mutfakta hazırlanması için Diyanet bir görevli yönlendirmiş olsa daha rahat olur. En azından yapılacak yemek masrafını veliler karşılamış olsa. Yapan kişiyi de Diyanet karşılamış olsa güzel olur. Çünkü durumu olan da var olmayan da diye düşünüyorum.”

“Olumsuz düşünce olarak, Cuma günleri bir saat olması, benim oğlum servisle gidiyor. Gidip geldiğinde, sanki o gün değmiyor.”

“Tabii ki eğitim konusunda önemli olan öğretmenin verdiği ders ama belirli aralıklarla evde de ders yani ödev verilmesini isterdim. Çocuğumun okuldaki düzeni kadar evde de öğretmenin takibi altında olmasını isterdim. Çünkü anneden çok öğretmenin etkisi daha çok. Yatması kalkması, diş fırçalaması, ailesine davranışı konusunda da öğretmenimizden destek bekliyorum.”

“Böyle kursların her mahallede açılmasını istiyoruz.”

“Saat konusu biraz daha uzun olabilir. Çünkü vakit dini eğitim almalarına yetmiyor. Evde biz çok çalıştırmamız gerekiyor. Dikkate alırsanız sevinirim bir veli olarak.”

“Bu kısıtlı kurslarımızın herkesin yararlanacağı şekilde yaygınlaşmasını ve haftanın bazı günleri velilere seminer veren eğitimli personel olursa verimli olabileceğini düşünüyorum.”

“Kurstaki eğitimi beğeniyorum. Hocamızı da seviyorum. Ama yardımcı ablaların da olmasını istiyorum. Çünkü onlar da çocuklara ezberleme konusunda yardımcı oluyor. Çocuklarımız ezberleme yaparken bizle çalışmıyorlar. Yardımcı ablalar olursa seviniriz.”

“Çalışanlarla ilgili, çocuklarla doğru ilgilenmiyorlar. Çocuklar kendi montlarını hep içeriye kendileri götürüyor. Çanta, mont, suluk ve kitap için kapıya üç kere gelip gidiyor çocuk. İlk başta bunlar için ilgilenen olacağı söylenmişti.”

“Harfleri öğrenmede çocuklar için geliştirilmiş elif-ba cüzleriyle eğitimin daha kavrayıcı olacağına inanıyorum.”

“Servis imkanı sağlanması uygun olacaktır. Müftülüklerce açılan kurslarda ücret alınmaması gerekir.”

“Ayda bir toplantı olsa çocuğumuz hakkında bilgilendirilsek diye düşünüyorum.”

“Eğitim saatinin çocuklara yeterli gelmediğini düşünüyorum. Giriş-çıkış saatleri sürekli değişiyor. Herkesin dağılık hareket ettiğini düşünüyorum. Okulda yapılan herhangi bir etkinlikten bazı velilerin haberi var, bazılarının yok. Biz sormadan bilgilendirme yapılmıyor.”

"Bütün öğretmenler aynı düzende eğitim vermeli, velilere aynı şekilde bilgi ve yönlendirme yapılmalıdır."

"Kursta düzen bir türlü oturtulamadı. Saatler düzensiz, tuvalet hijyenik değil, çocuklar kendi ev ayakkabılarıyla girip çıkıyorlar tuvalete, başlarında ilgilenen yok. Çocukları bıraktığımız zaman üstlerini değiştirmekte çoğu zaman yardım görmüyorlar. Daha çok eksiklikler var kursta, düzen yok başta."

Araştırmamız kapsamında, kurslardaki eğitimi organize eden ve birinci elden bu işin içinde olan öğretmenlerin, bu sorunların giderilmesine yönelik ne tür önerilerinin olduğu öğrenilmek istenmiştir. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitiminin daha verimli hale getirilebilmesi için ne tür çalışmaların yapılmasını önerirsiniz?" sorusuna öğretmenlerin verdikleri yanıtlar ise şöyledir:

"Yardımcının olması, teknolojik materyallerin uygun-kullanılabilir olması, mekanın yeterince geniş olması, öğreticinin aralıklı eğitim alması ya da diğer arkadaşları ile bir araya gelip fikirlerinin paylaşılmasına imkan hazırlanması."

"Sınıflardaki öğrenci sayısının düşürülmesi, kurumun ayrı bir yöneticisinin olması. 4-6 yaş grubu öğretmenleri ayrıca çocuk gelişimi mezunu da olursa daha iyi olur."

"Öncelikle, bu işi gerçekten sevmeyen, yapmak istemeyen, amirinin zorlamasıyla ya da başka imkanı olmadığı için bu işi yapan kişilerle bu işin yürütülmesi sıkıntı olacaktır. Ne yazık ki şu an böyle olan bir sürü arkadaşımız var. Ayrıca, 4-6 yaşın bayan kursların yöneticiliğinde bulunması da sıkıntılı bir durum. Bence 4-6 yaşın yönetimi ayrılmalı bayan Kur'an kurslarından. Aynı kurs bünyesinde açılabilir, 4-6 yaşındaki hocalardan ayrıca bir yönetici hoca seçilmeli ve ona yetkiler verilmeli. 4-6 yaşındaki hocaların talepleri amirleri tarafından dikkate alınmalı. 'Kendi başınızın çaresine bakın' denmemeli. Ayrıca, ders programında da bir düzeltmeye gidilmeli."

"Bizlere daha fazla kurs açılmalı. Ücretlerini karşılamak pahasına bu kursları talep ediyorum. Bu konuda uzman görüşlerine ve güdülenmeye çok fazla ihtiyacımız var. Yetişkinlerden geçtiğimiz için bizim için farklı bir kulvar ama biz çok gayretliyiz inşallah. Bir de Diyanet kaynaklı olmasa da Diyanetin önerdiği daha fazla materyal, kitap, etkinlik vs."

"Kurslarda mutlaka yardımcı olması, bunun işkurdan temin edilmesi. Hocaların ücretinin yetişkinlerin hocalarınınkinden farklı olması, daha yorucu olması sebebiyle. Sınıf mevcudu 12'yi geçmemeli."

“Kurslar çocuklara uygun olmalı, kadınları okutan hoca hanım bizim işimize karışıyor. Bizim işimiz çok farklı ve zor, bunun farkına varılmasını istiyoruz. Maaşlarımız az, işimiz diğer Kur’an kursu öğreticilerinden daha zor. Farklılık olmalı diye düşünüyorum. Bir de gönüllük esas olmalı. Bazılarımıza bu iş zorla yaptırılıyor.”

“Kreşler donanımlı hale getirilmeli. Hocalar gerekli donanımına sahip olmalı. Kreşlerde hocaların mutlaka yardımları olmalı. Kreşlerde rehberlik edecek personel olmalı. Çocukların psikolojileri hakkında rehberliğe ihtiyaç duyuyoruz. Aile, bir problemle ilgili ‘Hocam ne yapacağız’ dediğinde cevap verecek bilgiye sahip değiliz, yardımcı olamıyoruz. Bu konuda en azından her ilçede bu konuyla alakalı bir birim oluşturulmalı. Gerektiğinde onlar kreşe gelmeli. Gerektiğinde biz gidip yardım alabilmeliyiz. Sorunlu çocuklar oluyor. Biz bu çocuğa nasıl davranacağımızı bilemiyoruz. Biz bu çocukların ilk öğretmenleriyiz. Bu bize büyük bir sorumluluk yüklüyor. Bizim yaptığımız küçük bir hatanın karşılığı büyük olabilir. Bu yüzden rehberlik konusunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Diyanet altyapı hazırlamalıydı bence. Çok eksiklikler var. Diyanet bu iş üzerinde durmalı.”

“Gerek kadrolu gerek fahri, bu yönde eğitim verecek kişilere gerekli eğitim verilmeli. Kadınları okuttuğu halde ani bir kararla kreşe geçen hocalarımız var. Hiçbir tecrübe olmayarak bu eğitimi vermek neredeyse imkansız. Bir-iki hafta da olsa ne okutulacaksa onun hakkında eğitim verilip, o şekilde göreve başlanmalı. İlahiyat okuyan hocalar olarak çocuk psikolojisinde yetersiz kalıyoruz. İlde bir tane de olsa bu konularda yardımlaşacağımız bir danışmanımız olmalı. Yaş gruplarına göre kitap ve materyal temin edilmeli.”

“4, 5, 6 yaşındaki çocukların kitapları ayrı olmalı, seviyeleri aynı değil çünkü. Aynı dramayı anlamıyorlar yaştan dolayı. Çocukları her yönden inceleyen ayrı bir psikolog olmalı.”

“Kurslarımızın materyal açısından ve fiziki açıdan yeterli olmadığını düşünüyorum. Hikayelerin resimli kitap şeklinde 4-6 yaşa uygun hazırlanmasını rica ediyorum.”

“Mutlaka bu kurslarda çalışan arkadaşların gönülden isteyen, bu işi seven kişilerden seçilmesi lazım. Ben bu işe hiçbir eğitimim olmadan başladım. Şimdi Halk Eğitimden kurs alıyorum. Bu konularla ilgili seminerlere katılıyorum. Bu yüzden bu eğitimleri tamamen almış insanların ilk olarak değerlendirilmesi lazım. Özellikle dini açıdan bilgilendirme nasıl yapılacağına dair seminerlerin verilmesi lazım. Çünkü Halk Eğitimden alınan seminerler de daha çok anne-çocuk eğitimine yönelik. Okul içinde nasıl ve neler yapılacağına dair bilgilendirme yeterli değil bence. Mutlaka kurslara internet bağlantısının

yapılması lazım. Mesela biz bu konuda sıkıntı çekiyoruz. Maddiyat yüzünden bunu bize yapmıyorlar. Ve okulöncesinin internetten yararlanacağı çok şey var. Ücretlendirme anlamında da bu kurslarda çalışan öğretmenlerin ek ders düzeltmelerinin yapılması gerektiğini düşünüyorum. Haftalık 3 saat ek ders alıyoruz. Haftada bir gün tatil olunca da o haftaki ücretimiz tamamen gidiyor.”

“Ders saatleri yeterli değil. Çocuklar hem ders hem oyun hem yemeği bu kadar vakit içinde yetiştiremiyor. Bu alanda çalıştırılan fahri öğretmenlerin ücretleri tekrar gözden geçirilmeli. Çünkü artık masraf çok fazla oluyor.”

“Kemiyet değil keyfiyet önemli. Gerekli şartları taşıyan öğretici yoksa asla sınıf oluşturulmamalı. Öğreticiye çocuk şarkıları, oyunları, drama teknikleri bir CD şeklinde ulaştırılabilir. Seminer yapılamaz, yetişilemez ise faydalı olur. Öğreticilerle beraber idarecilere, müftülere de gerekli bilgiler verilmeli. Bu tamamen gönül işi lakin fahri öğretmenlere verilen ücretin büyük bir kısmı yola ve diğer masraflara gidiyor.”

“Sınıfların sayısı düşürülmeli. 10'un üstüne çıktığımızda kalite düşüyor. Yardımcı, çocuğu kontrol açısından çok önemli. Ama yardımcı kendi imkanlarımızla görevlendirilmiş olmamalı. Müftülük aracılığıyla görevlendirirsek sorumluluğumuz daha aza iner, verim daha artar.”

“Aile-öğrenci-öğretici işbirliğini sağlayıcı planlamalar yapılabilir. 4-6 yaş öğrencilerle karşılaşılacak problemler ve bu problemlerle nasıl başa çıkılabileceğine dair eğitim seminerleri verilerek doğru davranış şekilleri öğretmenlere kazandırılabilir. Öğrenme alanları ile ilgili çeşitli materyaller geliştirilmeli ve bu materyallere ulaşım sağlanabilmeli. Öğrencilerin ulaşımı konusunda servis meselesi müftülük aracılığı ile çözülmeli. Çünkü öğreticinin ilk deneyimi olması nedeniyle bu konuda birçok problem yaşanmaktadır. Ayrıca 4-6 yaş din eğitimi veren öğretmenlerden bir komisyon oluşturularak paylaşımlarda bulunulmalı, sorunlar tartışılarak Kur'an kursları ile ilgilenen İl Müftülüğünde görevli kişiye bu paylaşımlar aktarılmalı. Yıl içerisinde en az üç ayda bir bütün öğretmenler toplanarak bilgi paylaşımı sağlanmalıdır.”

5. Sonuç ve Öneriler

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi, yeni bir uygulama olarak, din eğitimcilerinin yakından takip etmesi gereken önemli bir faaliyet alanıdır. Bu çalışmaların başarıya ulaşması, gerçekleştirilen uygulamalar hakkında bilgi edinmek ve bunları değerlendirmekle mümkündür. Bu doğrultuda yapılan araştırma kapsamında, öğretici ve velilere yöneltilen sorulardan ilki, öğretmenlerin pedagojik formasyonunun yeterliliğine

ilişkindir. Bu soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının bu konuda kendilerini tam anlamıyla yeterli görmediği, velilerin ise neredeyse tamamının öğretmenlerin pedagojik formasyonunu yeterli bulduğu tespit edilmiştir. Öğreticilerin bu eğitim alanıyla ilgili olarak kendilerini yetersiz görmelerinin nedenlerinden biri, bazı öğretmenlerin konuyla ilgili hizmetiçi eğitim seminerine katılmayıdır. Öğreticilerin tümünün bu kursu almış olması durumunda bile, kısa süreli bu kurslarda verilen eğitimin, öğreticinin konuyla ilgili eksikliklerini ne kadar giderebileceği tartışmaya açıktır. Çünkü çoğu önlisans ve lisans mezunu olan öğretmenlerin, İlahiyat Fakültelerinde aldıkları eğitim, bu alana yönelik değildir.

Kursun öğretim programıyla ilgili sorulan soruda öğretmenlerin ve velilerin büyük çoğunluğu, programı öğrencinin seviyesine uygun bulunduğunu belirtmiştir. Uygun olmadığını ifade edenler ise kazanımların, 4-6 yaş aralığındaki tüm çocuklara hitap etmekte yetersiz kaldığını ve bazı çocukların seviyesinin üstünde olduğunu düşünmektedirler. Öğreticiler benzer düşünceleri, öğrenciler için hazırlanan etkinlik kitapları için de ifade etmişlerdir.

Öğreticilerin ve öğretim programının değerlendirilmesinin ardından, öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektiği alanlar olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Öğreticilerin çoğu öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektiği alanlar olduğunu belirtirken, velilerin yarısı bu soruya olumsuz yanıt vermiştir. Öğreticiler ve veliler öğrencilerin en çok, harfleri öğrenme konusunda güçlük çektiğini belirtmiştir. Ezber yapma ve hareketleri tanıma konusu ise diğer öğrenme güçlüğü çekilen alanlardır.

Kursun öğretim ortamının eğitimin kalitesini etkileyen önemli unsurlardan biri olması nedeniyle, bununla ilgili olarak da bir soru yöneltilmiş ve bazı kursların fiziksel anlamda ciddi eksikliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar arasında, mekanların dar oluşu, oyun alanlarının yetersizliği, öğrenciler için uygun lavaboların bulunmaması, ısınma sorunları vb. yer almaktadır.

Yukarıda ifade edilenler dışında, kurs öğretmenlerinin yaşadığı birçok sorun daha bulunmaktadır. Örneğin, birçok kurs öğreticisi yardımcı personel eksikliğinden şikâyet ederken, bir kısmı da kurslarında yeterli materyal olmadığını ve bu konuda müftülüklerden yeterli desteği göremediğini belirtmiştir. Bunlara ekonomik problemler ve yönetimle ilgili sorunlar da eklendiğinde, öğretmenlerin birçok güçlükle baş ederek bu eğitimi gerçekleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Velilerin

ise öğretmenlerden ve kurs eğitiminden beklentileri oldukça yüksek olup, onların da kursun yönetimi ile ilgili bu oturmamış düzenden, yeterli sayıda kurs ve personel olmayışından, kurslarda talep edilen ücretlerden, kurs saatlerinden ve düzenli bilgilendirme konusundaki aksaklıklardan rahatsız oldukları tespit edilmiştir.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin, eğitimin daha verimli hale gelmesi için sundukları öneriler ise şu şekilde özetlenebilir: Kurslarda yardımcı personel eksikliğinin giderilmesi ve psikologların görevlendirilmesi, kursların teknolojik imkan ve eğitim materyali açısından donanımının tamamlanması, kursların öğretim ortamının fiziksel açıdan iyileştirilmesi, kurs öğretmenleri arasında fikir alışverişine imkan sağlayacak toplantılar organize edilmesi, öğretmenlerin öğretmenlik formasyonu konusundaki eksikliklerinin giderilmesi için düzenlenen eğitim seminerlerinin sayısının artırılması ve içeriklerinin daha verimli hale getirilmesi, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılması, göreve getirilen personelde gönüllülüğün esas olması, kurs yönetiminin diğer kurslardan ayrı olması, öğretmenlerin maaşlarının yeniden düzenlenmesi ve tatmin edici hale getirilmesi, yaş gruplarına göre sınıfların ayrılması ve eğitim materyallerinin buna göre yeniden düzenlenmesi, müftülüklerin 4-6 yaş grubu eğitimi konusunda bilgilendirilmesi ve kurslardan gelen beklentileri karşılama konusunda daha olumlu bir tutum içinde bulunması, kurs saatlerinin artırılması.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu eğitimi ile ilgili olarak yaptığımız araştırmada, öğretmenlerden ve velilerden elde ettiğimiz veriler doğrultusunda, eğitime devam eden ve sayıları hızla artan bu kurslarda, birtakım eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen eksikliklerin süratle giderilmesi gerekmektedir ve bu görev, yalnızca kurs öğretmenlerinin sorumluluğu olarak görülmemelidir. Çünkü bunların birçoğu öğretmenleri aşmaktadır. Konuyla ilgili gereken çalışmalara hız verilmesi, her ne kadar uzman bir kadro tarafından hazırlanmış da olsa bu eğitim programının yeniden gözden geçirilmesi, kursların gerekli eğitim materyalleri ile donatılması ve eğitime uygun fiziksel ortamın oluşturulması, kurs öğretmenlerinin yeterliklerinin sağlanması adına düzenli eğitim seminerleri ve işbirliği imkanlarının sağlanması gerekmektedir. Bu sayede, gelecek nesillerin dini ve ahlaki ilkelerle küçük yaşlardan itibaren tanışması ve bu doğrultuda sağlıklı bir eğitim alması sağlanabilecek, ailelerin de büyük bir memnuniyetle karşıladığı 4-

64 | Ayşegül GÜN

6 yaş grubu eğitiminde istenilen kalite yakalanarak önemli bir boşluk doldurulmuş olacaktır.

Kaynakça

- Akşener, Türker, *Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarında Yeni Düzenlemeler ve Din Eğitimi (Adana Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2012, <https://tez.yok.gov.tr> (12.05.2016).
- Akyürek, Süleyman, "İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan, Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 2. bs., Ankara, 2013.
- Altaş, Nurullah, İsmail Arıcı, "Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci", *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, Ensar Neşriyat, 3. bs, İstanbul, 2014.
- Atay, Mesude, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim-2*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2011.
- Avcı Erdemli, Kadriye, "Kur'an Kurslarında Fiziki Özelliğin Eğitim Öğretime Etkisi", *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu I*, DİB Yayınları, Ankara, 2013.
- Başal, Handan Asude, *Okul Öncesi Eğitiminin İlk ve Yöntemleri*, MORPA Kültür Yayınları, 2. bs., İstanbul, 2005.
- Cihandide, Zeynep Nezahat, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yayınları, 2. bs., İstanbul, 2014.
- Dam, Hasan, "Çocukluk Dönemi Din Eğitimi", *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nobel Yayınları, Ankara, 2013.
- Deniz, M. Engin ve diğerleri, "Öğrenme Güçlüğü Görülen Çocukların Sürekli Kaygı ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", *İlköğretim Online*, 8(3), 2009, ss. 694-708, <http://ilkogretim-online.org.tr> (08.10.2016).
- Diyanet İşleri Başkanlığı Faaliyet Raporu 2013, Nisan 2014, <http://www2.diyanet.gov.tr/StratejiGelistirme/Faaliyet/2013%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (21.01.2015).
- Doğan, Recai, "Yaygın Din Eğitiminin Neliği", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan, Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 2. bs., Ankara, 2013. <http://dibajans.com/4-6-yas-kuran-kurslarinda-gorev-almak-isteyen-ogreticilerin-dikkatine/1428/> (27.04.2016).
- <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=202> (07.10.2016).
- <http://www2.diyanet.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=37&lst=HaberlerListesi> (14.10.2014).

<http://www2.diyamet.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/Materyaller.aspx> (26.10.2016).

Karacelil, Süleyman, "Kur'ân Kursu Öğreticilerine Göre Kur'ân Kurslarının Eğitim Problemleri: Şırnak İli Örneği", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 2, sayı: 3, 2013, ss. 274-295.

Kazıcı, Ziya, *Anahatlarıyla İslam Eğitim Tarihi*, İFAV Yayınları, 3. bs., İstanbul, 2012.

_____, *Osmanlı'da Eğitim Öğretim*, Kayihan Yayınları, İstanbul, 2014.

Koç, Ahmet, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014.

Korkmaz, Mehmet, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009, <https://tez.yok.gov.tr> (12.05.2016).

Oruç, Cemil, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2011.

Tosun, Cemal, Fatma Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5 (5), 2015, ss. 705-720, (<http://www.pegegog.net/index.php/pegegog/article/view/pegegog.2015.038/pegegog.2015.038>) (28.04.2016).

Yorulmaz, Bilal, "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Alguları (İstanbul Örneği)", *Öneri Dergisi*, c. 10, sayı: 39, 2013, ss. 149-162, <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruoneri/article/view/1012000315/1012000241> (07.05.2016).

2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları http://webdosyasp.diyamet.gov.tr/UserFiles/nigde/UserFiles/Files/20162017%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C3%96%C4%9E%E%C4%B0M%20YILI%20KUR%E2%80%99AN%20KURSLARI_953a90a0-de68-4087-8f5f-2ca84a0549d8.pdf (26.10.2016).